Mottagare
Barn- och utbildningsnämnden

Uppdrag efter motion. Motverka barnfattigdom och öka jämlikheten

Förlag till beslut
Rapporten godkänns

Sammanfattning
Utbildnings- och arbetslivsförvaltningens verksamheter genomför ett brett arbete för att minska de hinder som ekonomisk utsatthet kan innebära för barn, elever och vårdnadshavare. Arbetet omfattar såväl direkta insatser i barnets och elevens vardag som långsiktiga åtgärder för att stärka familjers möjligheter till arbete, studier och egenförsörjning.

Bland de insatser som redan genomförs finns omsorg på obekväm arbetstid, tillgång till kläder, utrustning och undervisningsmaterial, kostnadsfria eller subventionerade aktiviteter samt insatser som minskar ekonomiska hinder för deltagande i utbildning och skolgemenskap. Inom gymnasieskolan har tidigare egenavgifter tagits bort. Vuxenutbildningen, folkhögskolan och arbetsmarknadsverksamheten bidrar samtidigt till att stärka föräldrars och ungas möjligheter till utbildning, arbete och egenförsörjning.

Under våren 2026 har arbetet förstärkts genom kunskapshöjande insatser och gemensam analys tillsammans med skolledare. Analysen visar att verksamheterna har flera etablerade arbetssätt för att uppmärksamma och minska ekonomiska hinder för barn och elever. Inom ramen för ordinarie styrning och uppföljning kommer förvaltningen säkerställa att befintliga rutiner, ansvar och hänvisningsvägar är tydliga och kända i verksamheterna.

Sammantaget visar redovisningen att verksamheterna arbetar både förebyggande, stödjande och kompensatoriskt för att barns och elevers möjlighet att delta i utbildning, gemenskap och fritidsaktiviteter inte ska begränsas av familjens ekonomi.

Ärendebeskrivning

Bakgrund
Vänsterpartiet motionerade 2022-12-12 om: ”Att uppdra åt barn och utbildningsnämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden samt socialnämnden att kartlägga situationen och utreda hur de inom respektive nämnd samt gemensamt kan stärka och utveckla sitt arbete för att utjämna skillnader i barns ekonomiska uppväxtvillkor.” Motionen gick på underremiss till SON, GVN och BUN. Socialförvaltningen och utbildnings- och arbetslivsförvaltningen lämnade redovisning kring hur verksamheterna arbetar för att mildra konsekvenserna av barnfattigdom på Gotland och möta b behov av välfärd oaktat ekonomiska förutsättningar.

Region Gotland

Regionfullmäktige behandlade ärendet i september 2024 (RF 2024-09-30 § 141) och formulerade följande uppdrag till regionstyrelsen: ”Motionen bifalls på så sätt att regionstyrelsen får i uppdrag att gemensamt med underlag från regionstyrelsen, socialnämnden, hälso- och sjukvårdsnämnden, barn- och utbildningsnämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden kartlägga situationen för barn på Gotland och utifrån det ta fram förslag på åtgärder för att minska barnfattigdomen på Gotland.”

Kartläggningen genomfördes med stöd av olika verksamheter inom Region Gotland samt inom det gotländska civilsamhället i syfte att åskådliggöra några av de samhälleliga utmaningar som påverkar barnfamiljers ekonomiska utsatthet. Kartläggningen belyser problematiken utifrån den information som har samlats in och lämnar förslag på åtgärder.

Barn- och utbildningsnämnden beslutade i november 2025 (BUN 2025/1384 BUN AU § 101) att ge utbildnings- och arbetslivsförvaltningen i uppdrag att, utifrån kartläggningen, utreda och återkomma med förslag på åtgärder inom nämndens verksamheter.

Region Gotland arbetar redan inom ramen för sitt grunduppdrag med metoder som minskar barnfattigdomens konsekvenser. Utredarna har därutöver identifierat tre förslag till åtgärder:

- Öka föräldrars möjlighet till egenförsörjning
- Barnkonsekvensbeskrivningar inför beslut
- Kunskapshöjande åtgärder

I de skildringar från kartläggningen som beskriver hur familjer upplever stödet i skola och förskola framgår inte om beskrivningarna rör kommunal eller fristående verksamhet. I denna tjänsteskrivelse kommer utbildnings- och arbetslivsförvaltningen främst beröra de verksamheter där kommunen är huvudman. För de verksamheter som bedrivs av enskilda huvudmän kan förvaltningen inte uttala sig. De fristående förskolorna har kommunen förvisso ett tillsynsansvar men för grundskolorna står Skolinspektionen för granskningen.

Bedömning

Förvaltningens samlade genomgång visar att verksamheterna genomför ett stort antal insatser för att minska ekonomiska hinder och ge barn och elever likvärdiga möjligheter att delta i utbildning, gemenskap och fritidsaktiviteter. Insatserna omfattar både stöd i barnets vardag och långsiktigt arbete som stärker familjers möjligheter till studier, arbete och egenförsörjning.

Arbetet bedrivs på flera nivåer. Barn och familjer kan få konkret stöd genom förskola, skola och barn- och elevhälsa. Verksamheterna arbetar samtidigt med att begränsa avgifter och andra kostnader, erbjuda material och aktiviteter samt lotsa till kompletterande stöd. Genom vuxenutbildning, folkhögskola och arbetsmarknadsinsatser stärks även förutsättningarna för egenförsörjning.

Förvaltningens sammanställning visar att verksamheterna bedriver ett omfattande arbete för att förebygga och minska ekonomiska hinder för barn och elever. Befintliga arbetssätt, ansvar och rutiner hanteras inom ordinarie verksamhet och följs upp genom det systematiska kvalitetsarbetet. Genom denna uppföljning kan verksamheterna säkerställa att frågorna även fortsättningsvis uppmärksammas inom ramen för grunduppdraget.

Den samlade inriktningen innebär att förvaltningen upprätthåller och följer upp befintliga stödinsatser. Därigenom förbättras förutsättningarna att tidigt uppmärksamma ekonomiska hinder och säkerställa att barns och elevers deltagande inte begränsas av familjens ekonomiska förutsättningar.

Beslutsunderlag

UAF Rapport barnfattigdom
Tjänsteskrivelse utbildnings- och arbetslivsförvaltningen 2026-09-17

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Ester Alavei
Utbildningsdirektör

Bo Eriksson
Avdelningschef stöd och utveckling

Skickas till

Regionstyrelsen